

OROSZORSZÁG ÉS AFRIKA GAZDASÁGI KAPCSOLATAINAK ÁTALAKULÁSA A RENDSZERVÁLTÁS TÜKRÉBEN

GERŐCS TAMÁS

Oroszország jelenléte az afrikai gazdasági életben a rendszerváltás óta rendkívül csekélynek tekinthető, főleg ha a növekvő kínai vagy a hagyományosan erős pozíciókkal rendelkező nyugati országokéval vetjük össze. A tanulmányomban azt vizsgálom meg, hogy a nemzetközi környezet átalakulásával Oroszország afrikai jelenléte milyen új területekre terjedhet ki. A kérdés aktualitását az adja, hogy az Oroszországgal szemben 2014 óta érvényben lévő nyugati szankciók néhány importáru, például bizonyos zöldség és gyümölcs, valamint húsfélék beszerzését megnehezítették¹. Ha a szankciók hosszabb távon fennmaradnának, Oroszország arra kényszerülhet, hogy új beszerzési útvonalakat keressen. Oroszország esetében ráadásul az exportpiacok diverzifikációja is egyre fontosabb gazdaságpolitikai céllá válik. A nyugati szankciók mellett az olajárak 2014 óta tartó zuhanása, és az annak nyomán kialakult pénzügyi és gazdasági válság, például a rubel árfolyamának összeroppanása rendkívül nehéz helyzetbe hozták az orosz gazdaságpolitikát². Hipotézisem szerint, Oroszország Afrikában könnyen partnerére lelhet, mert a kontinens számos országában a nyugatitól, sőt kínaitól eltérő tőke és technológiai beszerzések iránti igény várhatóan nőni fog. Oroszországnak tehát érdeke, hogy az olajár összeroppanását és az ennek nyomán kialakult árfolyamkrízist felvevő piacainak bővítésével ellensúlyozza, afrikai országoknak pedig a technológiai és tőke függőségük lazítása, a beszerzési források diverzifikálása áll érdekében. A két igény találkozását erősítheti, hogy a gazdasági kapcsolatok fejlesztésében még ma is komoly potenciált jelent a szovjet múlt öröksége.

A Szovjetunió széthullásával az orosz-afrikai gazdasági kapcsolatok ugyanis szinte teljesen megszűntek. A mélypontot az 1990-es évek orosz gazdaság transformációja okozta, aminek lezárulásával kezdődhetett meg egy új fejezet a két térség viszonyában. A 2000-es évektől fokozatosan nyílt lehetőség a régi kapcsolatok felélénkítésére és annak új tartalommal való megtöltésére. A 2000-es évek közepe már látványosabb fordulatot hozott az orosz-afrikai kereskedelemben, amit egy évtized kihagyása után 3 orosz elnöki látogatás is megerősített. Ezt követően egyre több orosz vállalat jelentette be igényét afrikai befektetések iránt. Bár a mélyponthoz képest valóban látszik egy elmozdulás, a rendszerváltás előtti szintet még ma sem éri el az áruforgalom, illetve a beruházások értéke. A bővülés lehetőségeivel kapcsolatban azt is érdemes megjegyezni, hogy az orosz tőke érdeklődése szűk területre

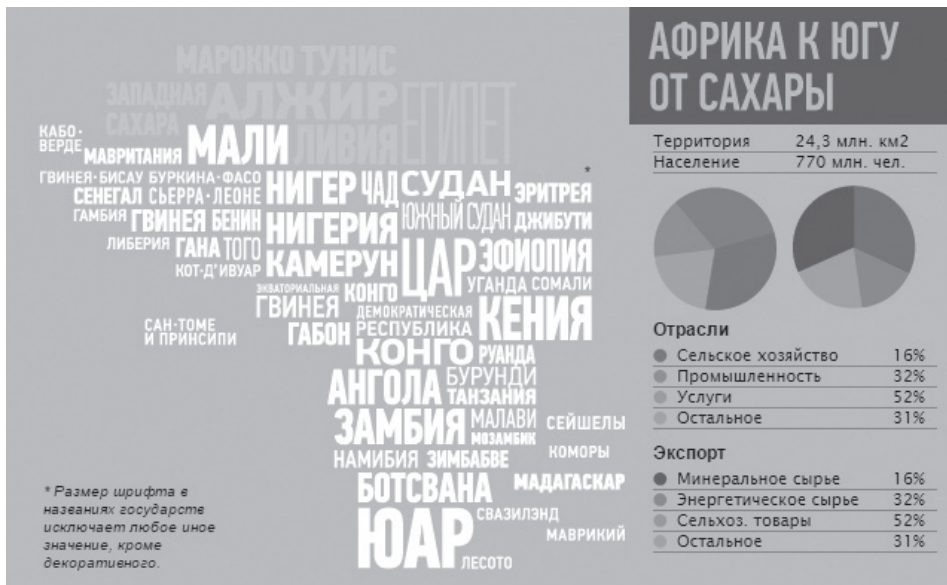
összpontosul: hagyományosan az energiaszektorhoz és a bányaiparhoz kapcsolódik, de a várakozások szerint a jövőben egyre szélesebb palettán jelenhetnek meg orosz vállalatok. A pénzügyi szektor mellett a távközlésben és a feldolgozóiparban is vannak már orosz érdekeltségű afrikai befektetések.

Hipotézisem tehát, hogy a két térség érdekeltség a nyugati piacoktól és tőkéktől való függőség lazítására egyre könnyebben fog találkozni. A tanulmányban ezt a ma még viszonylag szűk területekre kiterjedő gazdasági kapcsolatrendszer vizsgálatom meg, hogy kiderítsem, melyek lehetnek azok a területek, amelyekre a következő években kiterjedhet a gazdasági kapcsolatok bővülése.

Történelmi előzmények

Oroszország afrikai kapcsolatai a cári időkig nyúlnak vissza. Az egyik első közvetlen kötődés még a XIX század végén alakult ki, amikor az orosz ortodox egyház felhívására orosz önkéntesek Abesszíniában (Etiópiában) segítették az olasz gyarmatosítók elleni küzdelmet. Kevésbé ismert, hogy oroszok harcoltak az 1902-es búr háborúban az angolokkal szemben.

Sem a cári Oroszország, sem később a Szovjetunió geopolitikai és ideológiai okokból nem épített ki afrikai gyarmatrendszer³. A hivatalos kapcsolatok először az afrikai államok függetlenségét követően, elsősorban az ötvenes évektől élénkültek meg. Ebben fordulópontot Sztálin 1953-as halála jelentett, amikor a szocialista blokkon belül megindulhatott a közeledés a szovjet pártfőtitkár Nyikita Hruscsov és az el nem kötelezettek csoportjának egyik alapítója, a jugoszláv pártfőtitkár, Josip Broz Tito között.

▲ A szubszaharai államok és Oroszország. Forrás: afrocom.ru

E közeledés kinyitotta a szovjet diplomáciát a gyarmati sorból függetlenné váló térségek felé⁴. Az afrikai országokkal ápolt jó kapcsolat jegyében például a rövid életű pán-afrikai mozgalom, az ún. Casablanca Csoport (Egyiptom, Algéria, Ghána, Guinea, Mali, Szudán, Marokkó és Líbia) küldötteit meghívták az SZKP 1961-es XXII. Pártkongresszusára (Bervoets, 2011).

A hidegháború idején a Szovjetunió részt vett számos Afrika területén zajló katonai műveletben. Ezek közül a legemlékezetesebb az 1956-os szuezi válságban játszott szerepe volt. A szovjetek aktívan közreműködtek a mozambiki FRELIMO⁵ 1964-ben indított függetlenségi háborújában, illetve a kubai csapatok 1975-76-os angolai part-raszállásában⁶. Néhány sikertelen szovjet kísérletet is számon tart a történetírás, ilyen volt például az 1961-es kongói válságban Patrice Lumumba katonai támogatása, vagy az 1966. februári ghánai puccs, amikor Kwame Nkrumahot az USA segítségével eltávolították a hatalomból. Említésre érdemes az egyiptomi Nasszer azon fáradozása, hogy kihasználja a nagyhatalmak közötti ellentétet. Az elviekben semleges Egyiptommal egyébként jó viszonyt tartott fenn a Szovjetunió az 1950-60-as években⁷.

Kifejezetten ellenséges viszonyt ápolt a Szovjetunió a nyugati szövetségesnek számító zairei diktátorral, Mobutu Sese Seko-val illetve a dél-afrikai apartheid rendszerrel⁸.

A szovjet időkben számos afrikai ország részesült nemcsak katonai, hanem egyéb materiális támogatásban. 1960 és 1991 között mintegy 50 ezer afrikai diák tanult szovjet egyetemeken, a Szovjetunió közvetlen katonai képzésén pedig mintegy 200 ezren vettek részt⁹. J. Peter Pham, az Atlanti Tanács Afrika Központjának igazgatója nem véletlenül említi ezt a szovjet örökséget Oroszország máig legfontosabb belépőjének Afrikába, hiszen számos afrikai ország gazdasági és politikai vezetője kötődik a szovjet intézményi múlthoz (Pham, 2010).

A Szovjetunió összeomlásával lezárult egy korszak, és közel másfél évtizedre szinte teljesen befagytak az afrikai kapcsolatok. Mindez olyan váratlan sebességgel történt,

A Szovjetunió összeomlásával lezárult egy korszak, és közel másfél évtizedre szinte teljesen befagytak az afrikai kapcsolatok. Mindez olyan váratlan sebességgel történt, hogy néhány még szovjet időben elindított projektet annak ellenére nem sikerült befejezni, hogy az akár a 90 százalékos elkészültséget is elérte. Kupriyanov szerint a Szovjetunió romjain létrejött Orosz Föderáció a gazdasági nehézségek miatt arra kényszerült, hogy visszafogja a diplomáciai kapcsolatokat: kilenc követtséget és három konzulátust zártak be.

hogy néhány még szovjet időben elindított projektet annak ellenére nem sikerült befejezni, hogy az akár a 90 százalékos elkészültséget is elérte¹⁰. Kupriyanov szerint a Szovjetunió romjain létrejött Orosz Föderáció a gazdasági nehézségek miatt arra kényszerült, hogy visszafogja a diplomáciai kapcsolatokat: kilenc követséget és három konzulátust zártak be. A Szovjetunió által fenntartott húsz kulturális központból pedig tizenháromra került lakat. Jelenleg 40 orosz követség van Afrikában, és 35 afrikai állam tart fenn közvetlen diplomáciai kapcsolatot Moszkvával (Kupriyanov, 2001, Arkhangelskaja – Shubin, 2013).

A gazdasági sokkterápia, amit Oroszország a 90-es években vezetett be, illetve az ennek nyomán kialakult gazdasági, társadalmi és kulturális transzformáció egy időre megakasztotta az afrikai kapcsolatok fejlődését. 1990-ben még 2,7 milliárd dollár volt a kereskedelmi áruforgalom Afrika és a Szovjetunió között, ami 1994-re, tehát már az Orosz Föderáció idejére 740 millió dollárra esett¹¹. A gazdasági mélypont 1994-re alakult ki. Ezt követően közel egy évtizedig stagnált az orosz afrikai kereskedelem (befektetésekről lényegében nem lehetett beszélni). A kapcsolatok élénkülését az is nehezítette, hogy Oroszországot 1998-ban nyolcadik tagként felvették a korábbi G7 csoportba, amelynek néhány európai tagjára Afrika számos országában volt gyarmattartóként tekintettek¹². A Borisz Jecsin államfő nevével fémjelzett átmeneti korszak 2000-ben zárult Vlagyimir Putyin elnök megjelenésével. Innentől kezdve Oroszország számos külkapcsolati viszonyában változás érhető tetten, így az afrikai kapcsolatokban is. A 2000-es évektől az orosz geopolitikai törekvések élénkülése lesz jellemző.

Diplomácia

Tizenöt évnyi kihagyás után orosz államfő először 2006-ban látogatott el Afrikába: Vlagyimir Putyin Észak-Afrika néhány országába (Marokkó, Egyiptom, Algéria és Líbia), illetve Dél-Afrikába utazott. A látogatást követően nem sokkal Oroszország a G8 csúcstalálkozó keretében elengedett 16 milliárd dollárt afrikai országok (még a szovjet időkből megörökölt) adósságából¹³.

Ezt követően 2009-ben Dmitrij Medvegyev államfő tett látogatást számos afrikai országban (Egyiptom, Nigéria, Angola, Namíbia) 300 orosz üzletember kíséretében¹⁴. 2009 több szempontból is fordulatot hozott a külkapcsolatokban. Júniusban tartották Jekatyerinburgban az első BRIC (brazil, orosz, indiai, kínai) csúcstalálkozót, amelyre afrikai államok képviselőit is meghívták¹⁵. Ezt követően Oroszország 2012-ig további adósságokat engedett el¹⁶. 2013-ban szintén Jekatyerinburgban tartották az első orosz-afrikai gazdasági fórumot. Több mint 40 afrikai ország 100 delegáltja látogatott el az Urál térségbe.

Az orosz-afrikai kapcsolatok fejlesztése érdekében az állami Vnyesekonombank irányításával és az orosz ipari és kereskedelmi kamara részvételével megalapították a szubszaharai afrikai gazdasági kapcsolatokat koordináló bizottságot (AfroCom), amely ma is a legfontosabb állami intézmény a gazdaságdiplomácia területén. Az AfroCom élén a Vnyesekonombank igazgatója áll¹⁷. A Vnyesekonombank egyik ügynöksége 2012 óta exporthitel biztosításokat is nyújt az Afrikában befektető vállalatok számára.

A nemzetközi segélyezés területén Oroszország egyelőre nem túl aktív, bár Tatyana Deich szerint az orosz transzferek célzott kiutalásának meglenne az intézményi háttere (Deich, 2009). Medvegyev 2009-es látogatása idején Nigéria fővárosában, Abujában ígéretet tett az adósságelengedés mellett a segélyek és egyéb pénzügyi transzferek megemelésére, mindebből egyelőre nem sok valósult meg, amin valószínűleg az orosz gazdaságot ért válság sem segített.¹⁸

2013-ban folytatódtak a magas szintű politikai találkozók, először az uráli-afrikai gazdasági fórumon vett részt 40 afrikai vezető Jekatyerinburgban, majd márciusban a BRICS csúcstalálkozó dél-afrikai elnökségének keretében megrendezett durbani találkozóra látogatott el Vlagyimir Putyin második ciklusát megkezdő orosz államfő. 15 éves kihagyás után tehát kevesebb, mint 7 év leforgása alatt három elnöki szintű látogatás történt Afrikában 2006 és 2013 között. Putyin második elnöksége idején született két fontos külpolitikai dokumentum határozza meg az orosz külpolitikai prioritásokat. Sem a 2010-es keltezésű Orosz Nemzetbiztonsági Stratégia (ami hivatalosan 2020-ig hatályos), sem pedig a 2013. februári „Orosz Föderáció Külpolitikai Konceptiója” nem fordít különösebb figyelmet a szubszaharai övezetre (Arkhangelskaja, Shubin, 2013:22) Külpolitikai szakértők szerint Oroszország – bár lényegesen több figyelmet fordít Afrikára, mint 2000 előtt – továbbra sem használja ki lehetőségeit, így a prioritások között továbbra sem szerepel kellő helyen az afrikai kapcsolatok fejlesztése. A lehetőségek kapcsán érdemes megemlíteni a tudományos kapcsolatok élénkülését. Az Orosz Tudományos Akadémia Afrikai Intézetének 13 kutatócsoportja működik ma is, az intézet mintegy 100 kutatónak ad otthont¹⁹. Számos idegen nyelvű kiadványt finanszíroznak orosz-afrikai (elsősorban energetikai) témában²⁰.

Gazdaság

Az orosz gazdaság a 90-es években a többi kelet-európai államhoz hasonló szerkezetváltáson esett át. A külkereskedelem volumene az első években a KGST megszűntével visszaesett. Az ország pénzügyi segítségre szorult, és sokkterápia-szerű gazdasági szerkezetváltást hajtott végre. Ez az állami vállalatok széleskörű privatizációját, és az állami intézmények gazdaságban betöltött szerepének visszaszorulását eredményezte. Az orosz gazdaság a sokkterápia ellenére, vagy éppen azért súlyos károkat szenvedett el az 1997-98-as délkelet-ázsiai válság idején (Csaba, 2003). A nemzetközi befektetők jelentős mennyiségű forrást vontak ki a rubel eszközökből, ezt bankválság, majd az adósságszolgálat részleges felfüggesztése követte. Az 1998-as válság és államcsőd után viszont stabilizálódni kezdett az orosz gazdaság helyzete. A 2000-es évek végére 480 milliárd dolláros devizatartalékot sikerült felhalmozni, az évtized éves átlagos növekedési üteme pedig meghaladta a 6 százalékot (!) Ennek alapja a nyersanyag kitermelés és export volt (főleg kőolaj és földgáz), amely elsősorban az Európai Unió tagállamai felé irányult. A gazdasági stabilizáció együtt járt a nemzetközi szerepvállalás erősödésével és Oroszország külkereskedelmi viszonyainak megélénkülésével nemcsak az európai vagy eurázsiai régióban, hanem az afrikai országokkal is. Ennek dollárban számolt nominális értéke közel

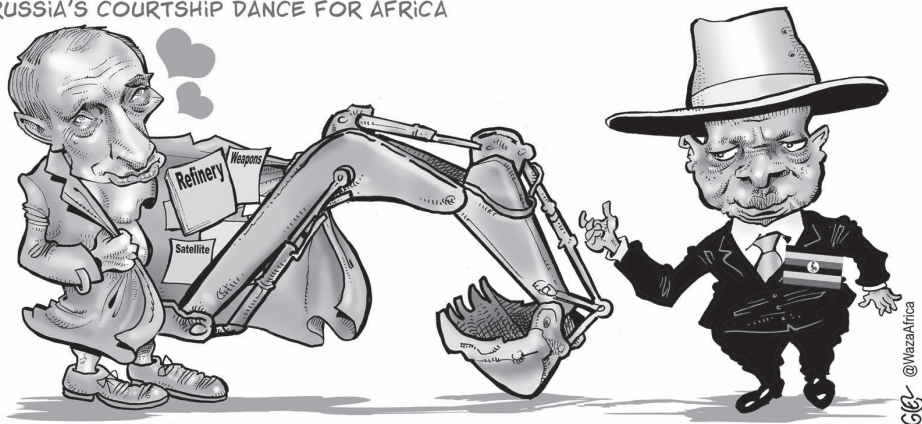
20 év leforgása alatt tizenötszörösére nőtt: az 1994-es 740 millió dollárról 2013-ra 9,6 milliárd dollárra. Bár a gazdasági világválság és az azzal együtt járó globális kereskedelem összeroppanása visszavetette az orosz-afrikai kivitel, Jevgenyij Korendyasov, az orosz afrikai kapcsolatok bizottságának elnöke szerint a válság utáni megélénkülésnek köszönhetően idén akár a 10 milliárd dollárt is elérheti ennek összértéke (Korendyasov, 2015a: 239-247).

Külkereskedelem

Az áruforgalom hektikus mozgása nem véletlen, hiszen az orosz-afrikai kereskedelmet számos anomália jellemzi. A válság előtti évtizedben értéke megtízszereződött, de a bővülés ellenére továbbra is nagyon csekély az afrikai országok részesedése az orosz külkereskedelmen belül. Oroszország súlya is csekély a többi nagyhatalomhoz képest Afrika külkereskedelmében. 2012-ben például az Egyesült Államok Afrikával bonyolított áruforgalmának értéke 93,2 milliárd dollárt tett ki, míg 2014-es adatok szerint Kínáé 200 milliárdot, az Európai Unió pedig 340 milliárdot (Giles, 2013:12). A teljes orosz 571 milliárd dolláros külkereskedelmi termékgalumból 2014-ben Afrika részesedése az 1 százalékot sem érte el (EC, 2014:8).

A másik jellegzetes vonás a külkereskedelem földrajzi koncentráltasága. Oroszország gyakorlatilag a teljes afrikai áruforgalmának 70 százalékát Észak-Afrikával bonyolítja (Algéria, Egyiptom, Líbia, Marokkó és Tunézia). Ha pedig bontásban nézzük, akkor az import 80 százaléka 6 államból (Algéria, Egyiptom, Marokkó, Guinea, Elefántcsontpart és Dél-afrikai Köztársaság) származik. A teljes afrikai áruforgalomból (2013-ban 9,6 milliárd dollárt ért el) a szubszaharai térség részesedése 2,9 milliárd dollár volt. Ráadásul ezt a térséget külön is jellemzi egy belső koncentráltaság. A Dél-Afrikával folytatott kereskedelem értéke 1,07 milliárd dollár, míg Kenyával 336 millió, Nigériával 300 millió, Tanzániával pedig 168 millió dolláros forgalmat bonyolítottak (Korendyasov, 2015b) (1. táblázat).

RUSSIA'S COURTSHIP DANCE FOR AFRICA

▲ A karikatúra forrása: wazaonline.com

Áruforgalom	2000	2005	2009	2012	2013
Teljes	1584	3300	5700	9110	9676
Export	1208	2300	4000		7123
Import	376	1000	1700		2553

1. táblázat: Orosz-afrikai áruforgalom értéke, 2000-2013 (millió USD)
 Forrás: Roszstat, Dossier, Analyse Financière No 55, 2015 Juin

Az orosz afrikai külkereskedelmet egy másik egyensúlytalanság is jellemzi. Oroszország lényegesen többet exportál Afrikába, mint amennyit onnan importál, ráadásul a 2000-es években az Afrikával szemben realizált orosz kereskedelmi többlete még gyors növekedésnek is indult. Az aktívum 2000-ben még csak 800 millió dollár körül alakult, de 2009-re már 2,3 milliárdra ugrott. A 2013-as adatok szerint az orosz kivitel értéke 7,123 milliárd dollár volt, míg a behozatalé 2,553 milliárd, vagyis több mint 4,5 milliárd dollárra szélesedett az orosz aktívum.

Viszonylag koncentrált a külkereskedelem termékstruktúrája is. Mind az orosz import-, mind pedig az export oldalon a félkész termékek és a nyersanyagok dominálnak. Az Afrikai Fejlesztési Bank (AfDB) 2009-es adatai szerint az áruforgalom 42 százalékát élelmiszerek (kakaó, dohány, kávé) tették ki. A kőolajszármazékok, valamint egyéb ásványi anyagok és fémek 23 százalékos arányt képviseltek, míg a feldolgozóipari termékek részesedése 18 százalék volt, a vegyiparé 9 százalék, illetve 6 százalékot képviseltek a különböző szállítási eszközök (például harcászati berendezések)²¹. Az orosz export főleg a kőolaj-származékokra és gabonafélékre

2. táblázat: Oroszország kereskedelme néhány afrikai állammal, 2000-2013 (millió USD)
 Forrás: Roszstat, Dossier, Analyse Financière No 55, 2015 Juin
 *alkohol **berendezések

Áru/ország	Egyiptom		Nigéria		Tanzánia		Etiópia		Dél-afrikai K.	
	volumen	%	volumen	%	volumen	%	volumen	%	volumen	%
Export, teljes	2500	100	268	100	100	100	46,2	100	290	100
Kőolaj-származékok	241	9,64					14,3**	30,9		
Kőolaj, vegyipari termékek	357	14,28							56	19,3
Fa	345	13,8								
Vas és fémek	254	10,16								
Műtrágya			141	52	30	30	15,4	33,3		
Gabona					63	63			124,4	42,8
Import, teljes	444	100	31,2	100	68,2	100	22,4	100	78,2	100
Zöldség félék	101	22,7								
gyümölcs	252	56,7								
Kávé, tea					11	16,1	9,3	41,5	39*	4,98
Kakaó			26,7	85,5						
Dohány					35	51,3				
Ásványok, ércek									146	18,6
Vas és fémek									31	3,96

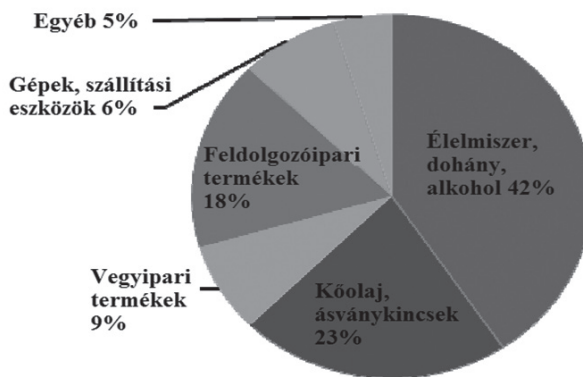
összpontosul, de természetesen nem elhanyagolható a katonai célú eszközök részese-
sége sem (1. ábra).

Fegyverexport

A stockholmi központú Nemzetközi Békekutató Intézet (Stockholm International Peace Research Institute) becslése szerint a teljes afrikai fegyverbehozatal kb. 11 százaléka származik Oroszországból²². Oroszország a világ második legnagyobb fegyver-exportőre az Egyesült Államok után, igaz a lemaradás óriási. Míg az USA 66,8 milliárd dollár értékben adott el fegyvereket 2011-ben, addig Oroszország értékesítése 4,8 milliárd dollár volt (Giles, 2013:30). 2000 és 2013 között a két orosz állami vállalat, Roszoboronexport és a Rosztehnologii²³ összesen 11,7 milliárd dollár értékben exportált fegyvereket Afrikába. Ebből Algéria részesült a legnagyobb arányban, 7 milliárd dollár értékben szállítottak legkülönbözőbb berendezéseket. Egyiptomba 1,3 milliárd dollár, Ugandába 560 millió dollár, míg Etiópiába 550 millió dollár értékben történt szállítás. Amerikai biztonságpolitikai szakértők szerint az orosz fegyverexport stratégiai dilemma előtt áll. Legnagyobb közvetlen felvevőpiaca továbbra is Kína illetve India. Mindkét ország komoly technológiai fejlesztéseket hajtott végre az elmúlt években és Afrikában már az egyik legfontosabb orosz konkurenciának számítanak. Az orosz fegyverexport felfutását számos más akadály is nehezíti, így például a fontos afrikai partnereit rendszeresen sújtó nemzetközi embargók²⁴. 2008-ban az ENSZ-embargó ellenére Oroszország leszállította a MIG repülőgépeket a szudáni Omar al-Basírnak (McGregor, 2009, Smirnova, 2015:247-257), de ugyanígy nem akarta feladni a líbiai megrendeléseit a Kadhafi- rendszerrel szembeni embargó idején.

Külkereskedelmi doktrínák

Abban a legtöbb témával foglalkozó szakember egyetért, hogy az orosz gazdaság-
diplomácia sokkal „ideológia mentesebbé” vált a rendszerváltás óta, mint amilyen

1. ábra: Orosz-afrikai kereskedelmi termékstruktúrája 2009-ben (AfDB)
Forrás: AfDB, UN Comtrade

a szovjet időkben volt. A szakértők egy része – köztük orosz külkereskedelmi képviselők – azt hangsúlyozzák, hogy mind az orosz vállalatok, mind pedig az államigazgatás képviselőiben eljáró tisztviselők elsősorban üzleti alapon mérlegelnek befektetési döntéseiknél. Érvüket erősíti az apartheid rendszer kapcsán már említett eset, amikor a Szovjetunió képes volt árszabályozás érdekében tárgyalni és megegyezni a számára ideológiailag ellenséges Dél-Afrikával. Mások, például Keir Giles, az amerikai hadsereg stratégiai tervező intézetének kutatója szerint Oroszország egyértelműen nagyhatalmi célokat követ kereskedelempolitikájában (Giles, 2013:23). Az orosz geopolitikai érdek, hogy legfontosabb exportpiacainak függőségét stratégiai területeken megerősítse. A legfontosabb ezek közül, hogy az Európai Unió az energiafogyasztásához szükséges nyersanyagok harmadát (kőolajat és földgázt) Oroszországból szerzi be. Giles szerint Oroszország célja, hogy ezt a függőséget fenntartsa, sőt szorosabbá tegye. Ez magyarázza, hogy olyan stratégiai beszállítási csatornában próbál érdekeltséget szerezni, amelyben Oroszország egyébként maga is világszerte termelő. Nem véletlen, hogy Észak-Afrikában, főleg Algériában, és a polgárháború előtti Líbiában voltak a legaktívabbak az orosz energetikai vállalatok, a Lukoil és a Gazprom. Algériában például sikerült koncesszióhoz jutni az algériai állami olajtársaság, a Sonatrach több projektjében. Ezek a törekvések az Európai Unióban aggodalmat keltenek (Harding, Hearst, 2009)²⁵, ugyanis az orosz állami vállalatok, a Gazprom és a Lukoil, valamint az algériai szintén állami Sonatrach az EU kőolaj- és földgázimportjának nagyjából 40 százalékát lehet képes együttesen ellenőrizni.

A geo- és kereskedelempolitikai összefüggések mellett érvelők szerint az orosz befektetések mindig egy jól meghatározható csomagban kerülnek felajánlásra (Pham, 2014). A csomag része általában korábbi tartozások elengedése, energetikai beruházások, amelyhez a Gazprom és/vagy a Lukoil szerez koncessziót, továbbá katonai szállítások, esetleg ahhoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések.

Az említett Algéria és Líbia is ilyen csomagról állapodott meg Moszkvával 2006 és 2008 között. Algéria 7,5 milliárd dollár értékben rendelt orosz katonai harci repülőket, cserébe 5 milliárd dolláros adósságát írták le. Továbbá létrejöttek az említett koncessziós megállapodások a Sonatrach, a Gazprom és a Lukoil között. Líbia 2,5 milliárd dollár értékben rendelt katonai eszközöket a Kadhafi-kormány idején 2008-ban, cserébe 4 milliárd dolláros adósságot engedtek el²⁶.

Az orosz hatalmi érdekek kereskedelempolitikai beágyazódása mellett érvelők szerint Oroszország célja, hogy afrikai államokat nyerjen meg nemzetközi politikája mellé az ENSZ Közgyűlésben. Giles szerint például 2008-ban Oroszország Kínával karöltve azért akadályozta meg a Robert Mugabe zimbabwei elnök rendszerével szembeni szankciókat életbe léptető ENSZ BT-határozat elfogadását, mert komoly fegyverszállításoktól esett volna el²⁷. 2012 augusztusában az orosz elnök közel-keleti és afrikai különmegbízottja, Mihail Bogdanov és a külpolitikai bizottság elnöke, Mihail Margelov²⁸ afrikai körúton próbálta meggyőzni az etióp, libériai, madagaszkári, ugandai és zimbabwei vezetőket, hogy támogassák Oroszországot a szíriai beavatkozás ügyében.

Azok, akik szerint Oroszország kereskedelempolitikája geopolitikai szempontból semleges, arra szokták felhívni a figyelmet, hogy az orosz költségvetés bevételeinek nagyjából 40 százaléka származik a nyersanyagexportból, amelynek utánpótlása a jövőben elapadhat. Oroszország ezért folyamatosan új lelőhelyek feltárására kényszerül. Ezek sok esetben olyan távoli, nehezen hozzáférhető területen vannak, hogy olcsóbb Oroszországon kívül, például Afrikában beruházni. Az érv lényege tehát, hogy az orosz kormány azért ösztönzi az állami vállalatokat külföldi koncesszió-szerzésre, mert így látja biztosíthatónak fontos nyersanyagok jövőbeni utánpótlását. Afrika erre ideális terep, hiszen, mint azt az USGS (United States Geological Survey) globális energiakészletekkel kapcsolatos tanulmánya becsüli, 2020-ra a világ összesített kőolaj-felhasználásának 15-20 százaléka származhat Afrikából. (Jelenleg ez 12 százalék, miközben Afrika energiafogyasztása alig 3 százaléka a globálisnak). A becslés szerint a világ ismert kőolajtartalékainak 9,7 százaléka lehet Afrikában, míg a földgázlelőhelyek 7,8 százaléka (AfDB, 2011:5-6).

Befektetések

Nehéz megbecsülni az Oroszországból érkező befektetések pontos értékét a tranzakciókat ugyanis jellemzően harmadik államon, például Cipruson keresztül bonyolítják a vállalatok (Weiner, 2011:256). A kérdéssel foglalkozó irodalomban különböző becsléseket találni. Az Afrikai Fejlesztési Bank (AfDB) már idézett 2011-es kiadványa azt becsülte, hogy 2008-ra nagyjából 20 milliárd dollárnyi orosz tőke érkezhett a kontinensre. Többféle összesítést találni az elmúlt évek nagyobb beruházásairól (lásd az összefoglaló táblázatot). Ezek jellemzően vagy a nyersanyag kitermelésbe, vagy az ahhoz kapcsolódó infrastruktúrafejlesztésbe (például kőolaj finomítás, vagy gázvezetékek építése) áramlottak. Az energia- és bankszektor volt még kiemelkedő célpontja az orosz tőkének Afrikában.

A Roszatom például már több országban kötött atomerőmű megépítésre előzetes megállapodást. Dél-Afrikát leszámítva egyébként a kontinensen egy nukleáris létesítmény sem üzemel. Tervek szerint az elsőt éppen az orosz társaság építheti meg Egyiptomban, illetve Nigériában²⁹.

Az orosz tőke Dmitrij Medvegyev 2009-es afrikai körútját követően érkezett nagyobb hullámban Afrikába. A négynapos körút deklarált célja egyébként is az orosz technológia terjesztése és nyersanyag kitermelő lehetőségek feltérképezése lett volna orosz vállalatok számára. Az út egyáltalán nem végződött sikertelenül. Egyiptomban az említett atomerőmű megépítésével kapcsolatban indultak meg a tárgyalások. Az orosz energiavállalatok a líbiai és algériai koncessziókhoz hasonló megállapodást próbáltak kötni egyiptomi cégekkel. Bár Egyiptomnak nincs jelentős kőolaj- vagy földgázkészlete, a szállításban stratégiai fontosságú az ország földrajzi fekvése. Nigériában a legfontosabb megállapodást a Gazprom kötötte a nigériai állami olajvállalattal a transz-szaharai gázvezeték megépítéséről (Cohen, 2009). Ennek célja, hogy a nigériai földgázt összekössék Algériával, onnan pedig az európai végfogyasztókkal. A Gazprom 2,5 milliárd dollárt fordított két nigériai gázlelőhely feltárására, illetve a Ruszsal³⁰ urániumbeszerzési jogot nyert.

Befektető	Ország	Szektor	Befektetés értéke	Év
Alrosza	Angola, Namíbia, Kongói DK	Gyémánt-bányászat, vízi erőmű	700-800 millió USD	1992-től (Angola)
Jevraz	Dél-Afrika	Vanádium kitermelés, acéltermelés	1,1 milliárd USD	
Gazprom	Algéria (<i>Sonatrach</i>), Nigéria, Líbia, Namíbia	Földgáz kitermelés, vezetéképítés	3,5-4 milliárd USD	2006
Lukoil	Ghána, Elefántcsontpart, Kamerun, Sierra Leone, Egyiptom, Nigéria	Kőolaj-termelés	2-2,5 milliárd USD	2010
Norilskij Nyikel	Dél-Afrika (<i>Gold Fields</i>), Botswana (<i>Tati Nickel</i>)	arany, nikkeltermelés	3-4 milliárd USD	2004-2007
Renova	Dél-Afrika, Gabon, Mozambik	Mangán, uránium, vas és egyéb ipari fémek termelése	1 milliárd USD	
Rosznyeft	Mozambik, Zimbabwe, Malawi, Algéria	Kőolajtermelés, vezetéképítés	0,7-1 milliárd dollár	tárgyalás folyik
Roszatom	Egyiptom, Ghána, Nigéria, Tanzánia, Dél-Afrika	Atomerőmű építés, uránium lelőhely feltárás	1,8 milliárd USD	tárgyalás folyik 2010 óta
Russian Chrom	Dél-Afrika, Zimbabwe	Platina és krómfélek feltárása	470 millió USD	
Ruszal	Guinea, Namíbia, Dél-Afrika, Nigéria (<i>Alscon</i>)	Bauxit bányászat, alumíniumtermelés,	2 milliárd dollár	
Szeversztal	Burkina Faso, Guinea, Gabon, Kongói DK, Libéria, Dél-Afrika	ipari fémek és acéltermelés	2,5 milliárd dollár	2008-2015
Sintez	Dél-Afrika, Namíbia, Angola	Kőolaj, földgáz, gyémánt, réz kitermelés, feldolgozás	50 millió USD	2006

3. táblázat: Orosz nagybefektetések Afrikában
 Forrás: *Africa Economic Brief, BAD 2011, Dossier, Analyse Financière No 55, 2015 Juin*

Medvegyev látogatása előtt is Angola számított az orosz befektetések szempontjából az egyik legkiemelkedőbb partnernek³¹. Nemcsak az ideérkező tőke mennyisége miatt, hanem mint Korendyasov hangsúlyozza, itt a leginkább diverzifikált az orosz tőke tevékenysége (Korendyasov, 2015a). 1992-ben, nem sokkal az angolai évtizedes polgárháború végét követően, és a Szovjetunió szétesése után az Alrosza³² már megnyitott itt egy gyémántbányát. 1998-ban az angolai elnök látogatott el Moszkvába, ekkor engedték el az ország szovjet időkből megörökölt adósságát³³. 2006-ban pedig a Gazprom egyik első afrikai befektetése, egy 100 millió dolláros kitermelési beruházás is Angolában kezdődött. Angolában 2009-et követően megjelent az orosz pénzügyi és ipari tőke is. Az orosz állami VTB Bank VTB Capital, majd VTB Africa néven Luandában fiókot alapított, és megszervezte Angola első nemzetközi kötvénykibocsátását (Galouchko, 2013). A kibocsátott 2 milliárd dollár felét a VTB jegyezte le. Az ipari befektetések kapcsán a távközlés szerepe említésre méltó, az Angosat, angolai távközlési vállalat 327 millió dolláros orosz banki konzorcium által finanszírozott beruházással kezdte volna meg 2012-ben a műhold rendszerének kiépítését, amit 2016-ra terveztek üzembe állítani, de a beruházást elhalasztották.

Medvegyev látogatása a namíbiai befektetéseket is felfuttatta. Itt egy egymilliárd dolláros befektetéssel urániumot bányászik és két kisebb vízierőművet épít az orosz-namíbiai vegyesvállalat, a SWA Uranium Mines. Mind az angolai, mind a namíbiai fejlesztésekhez orosz technológiát használnak.

Összegzés

A rendszerválást követő „elvesztegetett évtized” után a 2000-es években újra élénkülni kezdtek az orosz-afrikai gazdasági kapcsolatok. Az élénkülést három orosz elnöki vizit erősítette meg 2006 és 2015 között. Dimitrij Medvegyev államfő 2009-es látogatásán több mint 300 üzletember is részt vett. Az orosz-afrikai kereskedelmi forgalom értéke az elmúlt 20 évben tizenötszörösére nőtt, de az alacsony bázis miatt először 2015-ben léphette át a 10 milliárd dolláros küszöböt. Főleg a nyersanyagok dominálják a külkereskedelmi termékforgalmat. Oroszország például az alumíniumtermeléshez fontos bauxit szükségleteinek 80 százalékát, a mangánimport 100 százalékát Afrikából szerzi be. Az ásványkincsek mellett élelmiszerek (kakaó, kávé, gabona) és olajszármazékok dominálják az árucserét. A külkereskedelem szerkezete nagyon aszimmetrikus és koncentrált képet mutat. A 2000-es évek átlagát alapul véve az Afrikába irányuló orosz export értéke kétszerese az Afrikából származó importnak. A kereskedelmi forgalom 70 százalékát észak-afrikai országokkal bonyolítja Oroszország, míg a szubszaharai térségben összesen hét olyan állam van, ahol az éves külkereskedelmi termékforgalom értéke meghaladja a 100 millió dollárt (9 ország esetében 10 és 50 millió dollár közötti, míg 11 országban az 1 millió dollárt sem éri el). Néhány kivételt leszámítva a távközlésben és a pénzügyek területén, az orosz befektetések kizárólag a nyersanyag-kitermeléshez és szállításhoz kapcsolódnak. Jelenleg 18 orosz vállalat rendelkezik 40 afrikai projekttel. Ezek közül a legnagyobbak közé tartozik az Alrosza angolai gyémánt bányászathoz kapcsolódó beruházása, a Gazprom nigériai vezetéképítése, Botswanában a Norilsk Nickel nikkeltitermelése és a Lukoil olajlelőhelyek feltárásában való közreműködése Nyugat-Afrika partjainál (Elefántcsontpart, Sierra Leone, Ghána). Az orosz befektetések a nyersanyag-utánpótlás biztosítása mellett geopolitikai célokat is szolgálnak. Mind az orosz, mind pedig az afrikai nyersanyagexport legnagyobb felvevőpiaca Európa, így az európai utánpótlás megszervezésében szerezhető monopólium stratégiai kérdés Oroszország számára.

A dolgozatban azt próbáltam bizonyítani, hogy az orosz kereslet a jövőben tovább fog nőni Afrika nyersanyagai iránt, illetve az orosz exportálok – a külső nemzetközi kényszerítő erők hatására – egyre inkább igyekezni fognak diverzifikálni felvevőpiacaikat. A legfontosabb külső kényszerítő erők ma az ukrajnai háború nyomán életbe léptetett Oroszországgal szembeni nyugati szankciók, az orosz rubel árfolyamára nehezedő nemzetközi pénzügyi nyomás, valamint a legfontosabb orosz exporttermék, a kőolaj árának mélyrepülése. Afrika országait régóta kényszerítik a nemzetközi munkamegosztásból fakadó kedvezőtlen hatások, így a tőkéhez és technológiához való nehézkes hozzáférés. Mivel Afrika legtöbb országának modernizációjához a nyugatinál olcsóbb technológiára és infrastruktúrára van szüksége,

ezért az igények a dolgozatban megfogalmazott hipotézis szerint könnyen találkozni fognak, az orosz-afrikai kölcsönös gazdasági függőségek megerősödhetnek. ☀

Jegyzet

- 1 Az ukrajnai háború kitörését követően az Európai Unió, az Egyesült Államok és Kanada 2014 március 17-én vezették be a szankciók első körét Oroszországgal szemben, amit aztán később két körben 2014 áprilisában és júliusában kibővítettek.
- 2 A legfontosabb exporttermékeket előállító kitermelői iparágak (mint amilyen a kőolaj- vagy fémipar) óriási visszaesést kénytelenek elkönyvelni, ráadásul a kilátásokat rontja, hogy Oroszország a Szíriai konfliktusban szembe került az egyik legfontosabb térségbeli kereskedelmi partnerével, Törökországgal.
- 3 A gyarmati sorból felszabaduló afrikai országokra az USA és a Szovjetunió is igyekezett kiterjeszteni befolyását, így Afrika vált számos globális összetűzés színterévé.
- 4 A szovjet pártfőtitkár nem véletlenül támogatta az 1955. áprilisi indonéziai Bandungban megrendezett konferencia 29 résztvevőjét az ún. el nem kötelezettek mozgalmának megalapításában.
- 5 Frente de Libertação de Moçambique (magyarul: Mozambiki Felszabadítási Front)
- 6 Hasonló támogatást kapott Mengisztu Hailé Mariam, az 1974-es etióp katonai puccsa vezetője is. A diktátort a Szovjetunió 1989-ig támogatta. Az etióp katonai diktatúra, a Derg történetéről részletesen lásd: Yimam, 2013.
- 7 Ennek is volt köszönhető, hogy az eredeti brit-amerikai támogatás helyett végül szovjet hitellel és technológiával indult meg az Asszuáni gát építése 1958-ban, a Szuézi válság lezárását követően (Gunder Frank, 1977:91-144).
- 8 Az ideológiai konfrontáció ellenére Pretoria és Moszkva között többször jött létre sikeres egyeztetés fontos nyersanyagpiacok, például arany, gyémánt, platina árszabályozása kapcsán (Solodovnikov, 2002).
- 9 1973-ra 130 szovjetek által finanszírozott projekt futott Afrika szerte. Ezek közül 42 volt ipar- és erőmű telepítéshez, 15 geológiai vizsgálathoz, 19 mezőgazdasági, 9 közlekedéshez és távközléshez, 39 pedig oktatáshoz, egészségügyhöz vagy kultúrához kapcsolódó (Kupriyanov, 2001: 139.o.)
- 10 Mint például Nigériában az ajaokutai acélöntöde bővítése (Bello, 2013).
- 11 Még 2001-ben is csupán az 1990-es érték 60 százalékát érte el az áruforgalom értéke (Kupriyanov, 2001)
- 12 i.m. 8.o.
- 13 2012-ig a teljes 20 milliárd dolláros adósságot elengedte Oroszország. Az adósságelengedés fontos lépés a közeledésben, a kapcsolatok új alapokra történő áthelyezését jelzi.
- 14 <http://russia-insider.com/en/what-you-need-know-about-russias-new-commitment-africa/6247>
- 15 Érdekes, hogy a BRIC találkozóra nem hívták meg Dél Afrikát, ami csak később csatlakozott a csoporthoz.
- 16 <http://russia-insider.com/en/what-you-need-know-about-russias-new-commitment-africa/6247>
- 17 Jelenleg Petr Fradkov. 2015 áprilisi nyilatkozata szerint az AfroCom célja a bilaterális megállapodások érvényesítése és felügyelete, újabb piacok nyitása orosz vállalatok számára, valamint a gazdasági és katonai kapcsolatok erősítése Afrikában. http://rusafr.com/index.php?option=com_content&view=article&id=203
- 18 A kifizetéseket a Rosszotrudnyicsesztvo koordinálja. Az orosz segélyek nominális értéke a 2009-es 785 millió dollárról a válság egy évének leforgása alatt 40 százalékkal, 472 millióra csökkent. Azóta hullámzik, a legfrissebb statisztikák szerint 2011-ben 514 millió dollárra

- nőtt, aztán 2012-re ismét 458 millió dollárra esett vissza. Lásd: Larionova, Rakhmangulov, Beregson, 20014, illetve Orosz Pénzügyminisztérium: <http://www.minfin.ru/common/img/uploaded/library/2012/05/PresentationEng2012-0.pdf>
- 19 1997-ben az Intézet segítette megrendezte az első Orosz Kelet-afrikai Üzleti Kongresszust Nairobiban (Kupriyanov, 2001: 142)
  - 20 lásd: <http://www.inafran.ru/en/>
  - 21 The African Development Bank Group (AfDB) „Russia’s Economic Engagement with Africa” Africa Economic Brief, Vol. 2., Issue 7, 2011 május 11.
  - 22 <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/04/arms-trade-africa>
  - 23 ma: Roszteh, <http://rostech.ru/en/about/direct-control-companies/1873>
  - 24 Főleg az ENSZ által jóváhagyott embargók jelentenek nehézséget a külkapcsolatokban, a nyugati államok által bevezetett egyoldalú embargókra sok esetben Oroszország piacszerzési esélyként tekint.
  - 25 www.guardian.co.uk/world/2009/sep/13/russia-oil-exports-eu/print
  - 26 Oroszország 2011-ben nem támogatta a nemzetközi katonai beavatkozást Líbiában, aminek bekövetkezése miatt a Rosztehologii-t saját bevallása szerint 4 milliárd dolláros kár érte (Giles, 2013).
  - 27 i.m. 13.o.
  - 28 Margelovról Giles megjegyzi, hogy az egyik legtapasztaltabb Afrika szakértő orosz kormányzati körökben. (i.m. 13.o.)
  - 29 „Megszólalt a Roszatom a Paksi Projektről”, 2015 november 30, portolio.hu. Elérés: http://www.portfolio.hu/vallalatok/energia/megszolalt_a_rozatom_a_paksi_projektrol.223359.html
  - 30 A Ruzsal a világ második legnagyobb alumíniumgyártója, a világ 20 országában van jelen. A társaság központja Moszkvában van, részvényeit a tőzsdén jegyzik, többek között Hongkongban is. Nagytulajdonosai között van a Ruzsal vezérigazgatóját, Oleg Gyeripaszka.
  - 31 Lusakában például már 2001 óta működik orosz kereskedőház (Kupriyanov, 2001: 143)
  - 32 Alrosza a világ legnagyobb gyémántbányászó társasága, 20 évre elegendő ipari gyémánt tartalékkal rendelkezik. A céget orosz tőzsdén jegyzik, legfőbb tulajdonosa, 43,9 százalékkal az orosz állam.
  - 33 Angola ekkortól újítja fel a fegyvervásárlásait. 1998 nyarán Igor Szergejev védelmi miniszter látogatott Luandába katonai infrastruktúra fejlesztéséről szóló megállapodást aláírni.

Irodalomjegyzék

- African Development Bank Group (2011): Russia’s Economic Engagement with Africa. *Africa Economic Brief, Vol. 2., Issue 7*
- Arkhangelskaja, Alexandra, Shubin, Vladimir (2013): Russia’s Africa Policy. *South African Institute of International Affairs*
- Bervoets, Jeremy (2011): The Soviet Union in Angola: Soviet and African Perspectives on the Failed Socialist Transformation. *Vestnik, The Journal Of Russian And Asian Studies*
- Cohen, Ariel (2009): Russia’s New Scramble for Africa. *The Wall Street Journal*
- Csaba László (2003): Oroszország Európában. *Debreceni Egyetem Elektronikus Archívum*
- Deich, Tatyana (2009): Russian-African Relations in the Context of Globalization. *African Studies in Russia. Yearbook 2008-2009*
- European Commission (2004): European Union trade with Russia http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113440.pdf
- Galouchko, Ksenia (2013): VTB Capital Seeking Africa Growth After USD 1 billion Angola Bond. *Bloomberg*
- Giles, Keir (2013): Russian Interests in Sub-Saharan Africa. *The Letort Papers, SSI*

- Gunder Frank, André (1977): Long Live Transideological Enterprise! The Socialist Economies in the Capitalist International Division of Labor” *Review, I, 1*
- Harding, Luke, Hearst, David (2009): Europe Fears Winter Energy Crisis as Russia Tightens Grip on Oil Supplies. *The Observer*
- Yimam, Mohamed (2013): Wore Negari, A Memoir of an Ethiopian Youth in the Turbulent ’70s, Xlibris.
- Korendyasov, Yevgeniy (2014): Russia Returns to Africa”, *Africa’s Growing Role in World Politics. IAS*
- Korendyasov, Yevgeniy (2015): La Russie en quete d’identité. *La Revue De La Société Francaise Des Analystes Financiers*
- Kupriyanov, Piotr „Russia’s Economic Cooperation with the Countries of Tropical Africa” *African Studies in Russia, Yearbook 2001*
- Larionova, M, Rakhmangulov, M, Berenson, M (2014): The Russian Federation’s International Development Assistance Programme: A State of the Debate Report. IDS Evidence Report No 88, Rising Powers in International Development
- McGregor, Andrew (2009): Russia’s Arms Sales to Sudan a First Step in Return to Africa: Part One. *Eurasia Daily Monitor Volume: 6 Issue 26*
- Pham, J. Peter (2014): Russia’s Return to Africa. *Atlantic Council*
- Pham, J. Peter (2010): Back to Africa: Russia’s New African Engagement. In *Africa and a New World Era (szerk: Jack Mangala)*, Pelgrave
- Usman, A. Bello (2013): Can Ajaokuta Steel Company Be Revived? *Nairaland* <http://www.nairaland.com/1211971/ajaokuta-steel-road-industrialization>
- Smirnova, Galina (2014): Russia’s Tradeand Economic Cooperation with Sudan and South Sudan: Status Quo and Prospects. *Africa’s Growing Role in World Politics, IAS*
- Solodovnikov, Vassily (2002): The Policy Pursued by Gorbachev and Shevarnadze in South Africa Contributed the USSR’s National Interest. *African Studies in Russia, Yearbook 2002*
- Weiner Csaba (2011): Az Orosz Társaságok Tőkekihelyezéseinek Alakulása a Világon és az Orosz Befektetők Magyarországi Jelenléte. *Oroszország Két Világ Között (szerk: Simai Mihály)*, Akadémia

Internetes oldalak

- <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/04/arms-trade-africa>
- <http://russia-insider.com/en/what-you-need-know-about-russias-new-commitment-africa/6247>
- http://rusafr.com/index.php?option=com_%20content&view=article&id=203
- http://www.portfolio.hu/vallalatok/energia/megszolalt_a_roszatom_a_paksi_projektrol.223359.html
- <https://www.ghanabusinessnews.com/2015/04/21/russia-steps-up-business-with-africa/>
- <http://rostec.ru/en/about/direct-control-companies/1873>
- <http://blogs.cfr.org/campbell/2015/08/13/putins-russia-and-africa/>
- <http://www.minfin.ru/common/img/uploaded/library/2012/05/PresentationEng2012-0.pdf>

A szerzőről

MA Nemzetközi Tanulmányok diploma,
Budapesti Corvinus Egyetem (2008)
PhD-hallgató a BCE Nemzetközi
Kapcsolatok Doktori Iskolában
Fiatal kutató az MTA KRTK
Világgazdasági Intézetében

About the Author

MA in International Relations, Corvinus
University of Budapest (2008)
PhD Student at Corvinus University of
Budapest
Junior research fellow at the Institute
of World Economics, CERS,
Hungarian Academy of Sciences

@

gerocs.tamas@rtk.mta.hu

English Abstract

The Transformation of Russian– African Economic Relations in Light of System Change

Despite the historical legacy, the Russian Federation's economic presence today in Africa is hardly comparable to other Western countries or even to its Soviet past. The relationship between the African countries and Russia dropped to almost non-existence after the fall of the Soviet Union. Since the late 1990s economic ties have been reorganized and strengthened thanks to Russia's growing political and economic awareness, although Russian trade and investment still lag behind not only to its Western competitors, but also behind the rapidly expanding China. Nonetheless there are a growing number of Russian business activities in many African, including sub-Saharan countries. Most of the Russian investments concentrate on mineral extraction, but in the last few years other types of investment appeared, amongst which financial and industrial, e.g. in the telecommunication or nuclear industries, are the most visible ones. The article argues that in the changing international environment Russian-African economic ties will deepen as the economic partners seem to grow a mutual interest in mutually beneficial trade and investment affairs. Africa needs new sources of capital and technology, which can diversify its historical dependence on the West, whereas Russia needs to broaden its export markets not only for its traditional products, but also for Russia's capital export.